

inclou
cas i espais en
l'educació

Al voltant de
la literatura
catalana

ELS QUADERNS DE L'INCLOU 7

Materials per al treball de la diversitat afectiva i sexual

Autor: Iñaki Tofiño

Crèdits il·lustracions: Bolobolo, Colectivo de lesbianas y gays de Toledo, Elementary CORE Academy (Utah, USA), Half-Baked Software, University of Victoria Humanities Computing and Media Centre (Canada)

Agraïments: Raúl-David Martínez Gili, Université Paris III ^ Sorbonne Nouvelle

Dipòsit legal: B-53.916-2005

Disseny: www.belhamdisseny.com

Maquetació: Atemps, SCCL – fonte@atempes.info

Imprimeix: Multitext, S.L. – Tel. 93 453 87 87

DECLARACIÓ DE DRETS DELS ESTUDIANTS LGBTQ (LESBIANES, GAIS, BISEXUALS, TRANSSEXUALS I QUE ES QÜESTIONEN LA SEVA SEXUALITAT)

Dret a rebre informació exacta i adequada sobre l'orientació sexual en els llibres de text i en altres materials educatius.

Dret a rebre informació imparcial sobre les contribucions que han produït tot al llarg de la història les lesbianes, gais, bisexuals i transgènere en totes les àrees del coneixement, entre les quals destaquen l'art, la literatura, la ciència, els esports, la història i les ciències socials.

Dret a tenir models positius, tant en persona com en el currículum; dret a una informació exacta sobre si mateixos/es, sense prejudicis, formulada per adults preparats que no tan sols informin als i les estudiants lgbtq sinó que els/les recolzin.

Dret a assistir a l'escola sense haver de patir violència verbal o física, de manera que l'educació i no la supervivència sigui la prioritat dels estudiants.

Dret d'assistir a escoles on el respecte i la dignitat de tots els i les estudiants, inclosos els/les estudiants lgbtq sigui una de les prioritats formulades per la inspecció educativa, recolzada per les autoritats locals i nacionals d'educació i que s'apliqui i es faci complir per la inspecció, la direcció dels centres i el professorat a l'aula.

Dret a formar part de tots els programes de recolzament que existeixen per a ajudar adolescents a superar les dificultats de l'adolescència.

Dret a tenir legisladors que garanteixin els seus drets constitucionals i lluitin per ells, en lloc de legisladors que reforcin l'odi i els prejudicis.

Dret a una educació lliure d'homofòbia i de discriminació.

Scott Bidstrup

(traducció al català d'Iñaki Tofiño).

Basat en un document adaptat per GLAAD/SFBA's Project 21 a partir de documents de Project 10 (Los Angeles Unified School District) i del document «Teaching and Counseling Gay & Lesbian Students Action Sheet» de la National Education Association (EE.UU.).

1. INTRODUCCIÓ

La guia que tens a les mans forma part d'un conjunt de guies adreçades al món educatiu que serveixen per tractar el tema de la diversitat sexual, concretament l'homosexualitat i la transsexualitat, als centres educatius.

És en aquests llocs on els infants, adolescents i joves passen gran part de l'etapa més important de la seva vida: el seu desenvolupament com a persona. És en aquest moment quan comencen a prendre decisions per sí mateixos. Han de trobar la seva pròpia imatge i manera de ser, la seva identitat sexual i personal, triar els estudis que els serviran per marcar el seu futur professional, comencen a viure la seva sexualitat...

En aquest context, hi ha alguns infants, adolescents i joves que tenen una preocupació afegida: sobreviure a l'hostilitat i l'homofòbia que formen part del paisatge quotidià dels centres educatius. Insults, amenaces, por al rebuig i a sentir-se diferent... són realitats que existeixen però que passen desapercebudes perquè els docents no ens atrevim a enfrontar-nos-hi, principalment per manca de preparació i d'estratègies per fer-ho.

L'objectiu d'aquesta guia i de la col·lecció de la qual forma part és presentar alguns materials que es poden aprofitar per introduir el tema de la diversitat afectiva i sexual a l'aula i ajudar a crear un ambient segur i menys hostil per als infants, adolescents i joves gais, lesbianes, bisexuals, transsexuals i que es qüestionen la seva sexualitat. Des de l'associació Inclou plantejem la premissa que l'homosexualitat no és un problema sinó una oportunitat educativa per a tothom, de la mateixa manera que ho són el racisme o la igualtat entre homes i dones, perquè tothom pot aprendre de la diferència i de la diversitat.

2. MARC TEÒRIC

Habitualment, l'homosexualitat, quan apareix als centres educatius, ho fa en el context de la tutoria i de l'educació sexual, molt lligada a les pràctiques sexuals i sense l'exposició d'un context històric o social. Això no vol dir que no hi hagi altres maneres de tractar el tema i que no se'n pugui parlar quan s'exposen altres àrees de coneixement.

Les humanitats permeten parlar de molts temes i transmetre als infants i joves tota una sèrie de valors cívics que són fonamentals: respecte, assertivitat, sentit crític... S'ha d'ensenyar no només a conviure amb la diferència i a tolerar-la sinó a viure-la com un avantatge, com un valor afegit. Per molt que determinats col·lectius o grups socials s'entestin a demostrar el contrari, en el nostre món la diferència és i ha estat sempre la norma. Malgrat els intents de crear passats mítics on suposadament tothom era d'una ètnia determinada i parlava una llengua concreta, on les famílies s'estructuraven d'una manera i no d'una altra, on el col·lectiu social estava cohesionat i vivia feliç sense ingerències externes, sempre hi ha hagut gent de diferents ètnies, sempre hi ha hagut plurilingüisme, sempre hi ha hagut diversitat religiosa, sempre hem viscut en un món globalitzat, multicultural i inestable. Una altra cosa és que aquests fenòmens, que abans es donaven a petita escala i permetien crear la il·lusió que no existien, ara siguin molt més freqüents i apareguin magnificats als mitjans de comunicació: es tracta, doncs, d'una qüestió de magnitud, no de novetat.

Amb tot, cal tenir clares les coses. La diversitat i la diferència suposen un plus de dificultat en la vida social. Aquell que és gitano en un món de païos, gai en un món d'heterosexuals o jueu en un món cristià té les coses una mica més difícils: és diferent i això el converteix en el candidat ideal a boc

expiatori del grup. Si hi ha problemes, si les coses no surten bé, si hi ha canvis que no es veuen clars i que generen por, és probable que als grups minoritaris o diferents els toqui el rebre; a més, la cohesió de la majoria se sol aconseguir explotant la minoria: el racisme, l'homofòbia o l'antisemitisme es basen sempre en la necessitat de l'agressor d'afirmar la seva pertinença al grup majoritari. Es crea identitat contra algú o contra alguna cosa. No podem obviar aquesta realitat i hem d'explicar-la als infants i joves, però hauríem d'aconseguir mostrar la diversitat i les diferències com un valor positiu i no com un problema. Com més serem (més diversos, més diferents), més riurem!

La temptació d'identificar-se absolutament amb el grup, de no tenir sentit crític, de seguir les normes perquè sí sense qüestionar-les és molt present i em sembla que s'arrrela en la necessitat de seguretat que tota persona té. Si sóc com tothom, si no surto del camí que segueix la majoria, seré feliç i no tindrè problemes; aquest és el raonament d'aquelles persones que voldrien que res no canviés i que les coses fossin «com han estat sempre». El problema és que les coses canvien i que, de fet, mai no han estat d'una determinada manera: el nostre món és un món en constant estat de canvi. Acostumar-nos als canvis sense renunciar a algunes seguretats (imprescindibles tanmateix), ser flexibles sense perdre la nostra identitat, intentar comprendre l'Altre sense deixar de ser el que som... són tasques que impliquen certament un esforç, però que poden resultar molt enriquidores. En el fons, més enllà d'un canvi d'esquema mental o de paradigma ontològic, es tracta de dur a terme una operació molt més senzilla: saber posar-nos en la pell de la persona que tenim davant nostre. Segur que trobarem aspectes interessants i aprendrem coses noves; de fet, es tracta d'això: de no tancar-se en banda, de no perdre mai l'interès per allò que ens envolta.

3. PROGRAMACIÓ

Objectius

- Afavorir l'aproximació a la lectura com a activitat amb objectius específics: obtenció de plaer, recerca d'informació, etc.
- Integar la lectura i el fet literari en la vida quotidiana, com quelcom que forma part de l'entorn.
- Observar i valorar la representació de les persones homosexuals, bisexuals i transsexuals en la literatura catalana.
- Comparar la representació de les persones homosexuals, bisexuals i transsexuals en la literatura catalana amb la representació en altres literatures occidentals.
- Prendre consciència dels prejudicis homòfobs i la transfòbia presents en les obres literàries i en la cultura en general.
- Fomentar actituds de respecte entre nois i noies.
- Despertar el sentit crític respecte aquelles situacions de marginació i exclusió que exigeixen canvis socials i no només legals.
- Comprendre les diferents formes de lluita de les persones homosexuals i transsexuals contra la marginació.

4. CONTINGUTS

Conceptes

- Conèixer els conceptes: sexe, gènere, rol de gènere, identitat de gènere i orientació sexual.
- Conèixer el concepte d'estereotip.
- Conèixer la representació literària de la diversitat sexual: les relacions entre persones del mateix sexe, la diversitat de maneres de viure els rols de gènere, les diferents identitats de gènere (no sempre vinculades al sexe de la persona).
- Conèixer la evolució històrica de les reivindicacions de les persones homosexuals i transsexuals per assolir la ciutadania de ple dret.

Procediments

- Recerca d'informació.
- Lectura de textos literaris.
- Anàlisi dels estereotips presents en els escrits.
- Expressió de les idees a partir del missatge escrit i oral.
- Presentació de propostes per acabar amb la discriminació per raó d'identitat o orientació sexual.

Actituds, valors

- Valorar l'existència de diferències reals i diferències imposades socialment entre les diverses identitats i orientacions sexuals.
- Interès cap a la necessitat de canvis socials com a via d'eliminació de la discriminació per raó d'identitat o d'orientació sexual.
- Refús de les discriminacions per raó d'identitat o orientació sexual.
- Reivindicació dels drets de les persones homosexuals, bisexuals i transsexuals d'arreu del món.

5. METODOLOGIA

La guia inclou 10 propostes de treball que no són exactament unitats didàctiques sinó diferents activitats agrupades a l'entorn d'un eix temàtic. En funció del temari que s'estigui donant en cada moment, es poden incorporar com a material complementari (distribuït en forma de fotocòpies) per completar el material que s'estigui treballant a la classe. És important situar els alumnes amb una petita introducció prèvia i plantejar la lectura com una activitat amb objectius específic. No llegim «perquè toca» sinó perquè així podem obtenir informació, aprendre coses i passar-ho bé. Per aquest motiu la guia no segueix un esquema temporal o basat en tipologies de gèneres literaris (com és habitual en els materials didàctics sobre literatura), sinó que planteja propostes, passejades, activitats que

pretenen aproximar l'alumnat a un tema concret des de diferents punts de vista.

Cada proposta respon a un contingut específic i té uns objectius particulars que es descriuen a continuació:

PROPOSTA 1. Una aproximació al món del llibre

- Descobrir l'aspecte material del llibre: edició, distribució, venda.
- Reflexionar sobre la disponibilitat dels documents i l'accessibilitat per part del públic lector.
- Considerar els criteris de catalogació dels documents en biblioteques i llibreries.
- Investigar el mercat editorial català i les editorials que publiquen sobre homosexualitat i transsexualitat.

PROPOSTA 2. Literatura gai i lèsbica?

- Reflexionar sobre la classificació de les obres literàries i el paper de la ideologia en aquesta classificació.
- Veure el paper dels grups dominants (culturals, lingüístics, socials, racials) en la classificació de les obres literàries.
- Considerar l'ús del llenguatge per part de les minories com a eina de resistència cultural i social.
- Esbrinar l'opinió dels autors sobre la catalogació de les seves obres dins la categoria «literatura gai i lèsbica».

PROPOSTA 3. Geografies literàries

- Comparar els guetos històrics amb els actuals barris gais d'algunes grans ciutats europees.
- Estudiar l'apropiació de l'espai urbà per part d'algunes minories marginalitzades.
- Comparar la representació literària de la presència pública de la minoria gai, lesbiana, bisexual i transsexual.
- Descobrir el cas específic de l'ambient a Barcelona, els canvis en els espais urbans ocupats per les minories, l'apropiació de determinats locals i espais públics.

PROPOSTA 4. Literatura i cinema

- Estudiar la representació cinematogràfica de l'homosexualitat i la transsexualitat.
- Reflexionar sobre el paper de la censura i la ideologia dominant en aquesta representació.
- Descobrir i analitzar la representació de la diversitat afectiva i sexual adolescent (pel que fa al rol de gènere i a l'orientació sexual) en el món del cinema.
- Comparar algunes obres literàries amb la seva adaptació al cinema, sobretot pel que fa a la representació de la diversitat afectiva i sexual.

PROPOSTA 5. Llenguatge i transgressió

- Reflexionar sobre l'existència o no d'un mode d'expressió, d'un llenguatge, propi de les persones gais i lesbianes.
- Estudiar el rebuig social de les persones gais i lesbianes visibles i les seves estratègies de reacció, sobretot mitjançant la subversió del llenguatge.
- Superar les actituds homofòbiques i transfòbiques i deconstruir els estereotips de gènere, presentant-los com a convencions socials imposades pels grups majoritaris.
- Analitzar els trops i els recursos estilístics emprats pels autors que han intentat representar en les seves obres el llenguatge de les minories (en aquest cas, la «ploma» gai i lèsbica).

PROPOSTA 6. Memòria històrica

- Investigar sobre la vida de les persones gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals en el passat i la seva relació amb els grups majoritaris.
- Reflexionar sobre la discriminació d'aquestes persones i la seva presència en l'obra literària.
- Presentar models de vida que no coincideixen amb els majoritaris avui a Occident però que també formen part

de la història de les persones gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals.

- Analitzar l'evolució d'institucions socials com la família o el matrimoni i veure'n el seu caràcter històric i contingent i l'evolució al llarg del temps.
- Presentar el tema de l'home casat que manté relacions amb altres homes i la seva representació en l'obra literària; comparar els punts de vista de diferents autor(e)s.

PROPOSTA 7. Dins o fora de l'armari?

- Deconstruir la presumpció d'heterosexualitat.
- Analitzar la reacció dels grups minoritaris (culturals, lingüístics, socials, racials) davant els grups majoritaris i la representació d'aquesta reacció en l'obra literària.
- Estudiar les relacions familiars i el pes dels prejudicis i els estereotips en les relacions afectives i socials dins les famílies.

PROPOSTA 8. Sexe, gènere, orientació...

- Aclarir l'abast de conceptes com «sexe», «rol de gènere», «identitat de gènere», «orientació sexual» i veure'n les diferències.
- Reflexionar sobre el caràcter convencional, històric i contingent de la masculinitat i la feminitat.
- Superar determinats estereotips lligats al sexe i el gènere i educar en la igualtat entre totes les persones.
- Reflexionar sobre la realitat de les persones transsexuals i la seva representació en l'obra literària.

PROPOSTA 9. Contes infantils

- Reflexionar sobre el valor del conte com a reflex dels valors imperants en societat en un determinat moment.
- Descobrir el caràcter transitori i contingent d'aquests valors i l'aparició de nous

contes que responen als nous models socials imperants: noves famílies, noves relacions afectives, etc.

- Informar-se sobre els llibres existents al mercat i sobre les editorials que els publiquen.
- Transformar una història o crear-ne una de nova convertint aquest acte de creació literària en un exercici de superació dels estereotips i de rebel·lia.

PROPOSTA 10. Sentiments a flor de pell

- Superar els prejudicis que assegurin que

la poesia és un gènere difícil de llegir i avorrit.

- Veure que hi ha molts tipus de poesia i que molt sovint és present en les nostres vides en forma de cançó.
- Estudiar el paper de la poesia / cançó com a eina de resistència, protesta, denúncia de discriminacions, etc.
- Valorar l'existència de poesia lúdica i divertida. Per cert, la resposta a l'endevinal·la és «surfista» (californià, evidentment...).

Una primera aproximació a la literatura gai/lèsbica es pot plantejar des del vessant més material del tema: el llibre com a objecte, comercial i de difusió de la cultura.

Llibreries

Hi ha una secció destinada a la literatura gai/lèsbica a les llibreries de la teva població? Creus que resulta necessària? Perquè?

Saps si hi ha llibreries especialitzades en el tema? A tot arreu o només a les grans capitals? Perquè creus que passa això?

I si busques per Internet? Hi ha llibreries especialitzades a la xarxa?

I a l'estranger? Pots trobar informació relacionada amb el tema a llibreries virtuals estrangeres? Potser et caldrà demanar ajuda per entendre el que diuen les seves pàgines web!!!

Biblioteques

Hi ha una secció específica de literatura gai/lèsbica a les biblioteques de la teva població? Què faries si haguessis de trobar un llibre en particular? A qui t'adreçaries?

Si tens oportunitat, visita el fons GLBT de la Biblioteca Central de Terrassa. Segur que trobes alguna cosa que t'interessa!

També pots demanar informació al Col·legi de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya. Hi ha un grup de treball sobre documentació gai, lèsbica, bisexual i transgènere: el Q.doc. Si t'hi poses en contacte potser et recomanaran alguna lectura interessant...

Centres de documentació

Al nostre país hi ha moltes associacions que lluiten pels drets de les persones gais, lesbianes, bisexuals i transsexuals. En coneixes alguna? N'hi ha alguna a la teva població?

Algunes associacions disposen de centres de recursos on podràs trobar llibres, revistes i molts altres documents relacionats amb el tema. Te'n proposem dos:

- El Centre de documentació Armand de Fluvià, que pots visitar a la seu del Casal Lambda.

— El centre de recursos de l'associació Inclou: Gais i lesbianes en l'educació. És un centre virtual, de manera que el pots visitar des de qualsevol ordinador!

assaig i novel·la en castellà; Bellaterra publica en castellà i català i té una col·lecció de contes infantils força interessant. A veure si pots trobar-ne algun a la seva web!

Editorials

Encara que les editorials poden publicar llibres de qualsevol tema, algunes s'han especialitzat en matèries concretes (educació, literatura, economia...). Saps si hi ha editorials que publiquin literatura gai/lèsbica? Et pots adreçar a la teva llibreria o biblioteca per descobrir-ho.

Aquí et proposem que et miris el catàleg de tres editorials: Bellaterra, Egales i la col·lecció Rey de bastos de Laertes. Egales publica

Quin llibre recomanaries?

Després d'haver buscat tanta informació, segur que tens una llarga llista de llibres. Imagina que tens una llibreria o que treballes en un diari i has de fer una selecció per recomanar lectures als teus clients/lectors. Quins llibres triaries? Perquè?

Podeu treballar per grups i comparar les llistes dels diferents grups de la classe. Són molt diferents? Quins llibres ha triat cadascú?

Definir el terme no és pas tant fàcil com sembla, però reflexionar-hi pot donar lloc a interessants converses i obrir la porta a una reflexió més àmplia sobre la situació dels grups minoritaris en la nostra societat.

El primer pas: el diccionari

Poden semblar avorrits, però els diccionaris contenen molta informació i molt útil! Busca en diferents diccionaris la definició de termes com «gai», «lesbiana», «homosexual», «bisexual», «transsexual», «transgènere». Coincideixen les definicions? T'ajuden a entendre millor el tema o encara et confonen més? Potser estaria bé comentar-ho a la classe i crear les vostres pròpies definicions...

Literatures minoritàries

Hi ha una literatura juvenil? És la literatura escrita per joves o adreçada als joves? I si parlem de literatura de dones? De literatura negra? De literatura jueva? La cosa no està gens clara!

Una altra manera de catalogar els llibres és mitjançant el seu origen cultural, però, és clar, tampoc no és tan fàcil. Per exemple, la literatura catalana, és la literatura escrita en català o la literatura escrita per autors catalans (encara que escriguin en castellà)? Sembla que teniu tema per a un bon debat a la classe!!!

I què passa amb la literatura gai/lèsbica? És la literatura escrita per gais i lesbianes o la que s'adreça a les persones homosexuals? I si un/a autor/a explica una història d'amor entre dones, el seu llibre forma part de la literatura lèsbica? Ja pots començar a pensar-hi, perquè la cosa no està gens clara!

L'opinió dels autors

El tema ja fa anys que es discuteix i molts estudiosos i crítics literaris hi han dit la seva. Amb l'ajuda del professorat potser pots trobar informació en revistes especialitzades o en antologies i històries de la literatura. Dues propostes: *Orientaciones* y *Reverso*; són revistes científiques, però el professorat et pot ajudar a trobar informació.

Per altra banda, els propis autors també s'han pronunciat sobre el tema. Aquí tens un fragment escrit per Lluís Maria Todó, un autor català que ha publicat diverses novel·les de temàtica gai:

Quan, l'any 1993, vaig publicar *El joc del mentider*, una novel·la que té com a principal escenari els locals gais de la Barcelona de 1977, es

va produir una cosa que jo —santa innocència!— hauria hagut de preveure, però que no vaig preveure ni gens ni mica: de la nit al dia em vaig convertir en una cosa nova i complicada, em vaig convertir en un escriptor gai.

[...] Com a conseqüència em vaig veure obligat a respondre una i altra vegada a la fascinant pregunta: «Vostè creu que existeix una literatura, una cultura gai?». [...] Jo, en un primer moment, desprevingut i desinformat com estava, responia o bé llançant pilotes fora, o bé dient que no, que no hi havia res semblant a una «literatura gai», que només hi havia bons i mals llibres, bones i males novel·les (òbviament, el corol·lari és que la meua pertanyia al grup de les novel·les bones, subsecció boníssimes).

[...] Però van passar els anys i les meves opinions van anar canviant, per sort. Ara per ara, em sembla que la qüestió de si existeix o no la literatura gai és tan supèrflua com la de

decidir si existeix o no la literatura de viatges, o la literatura de dones. «Literatura gai» és una denominació pràctica i segura per referir-se a una sèrie de llibres que algú ha decidit posar sota aquesta etiqueta, és així de senzill, de tautològic i de tonto; i també així d'útil.

Així doncs: és literatura gai aquella que, en una llibreria de Nova York, posem per cas, trobes al departament: «Gay and lesbian». I si això encara no passa a les nostres llibreries, només és qüestió de temps.

LLUÍS MARIA TODÓ.

Carta a un adolescent gai.

Barcelona: Columna, 2002 (74-75)

Com ho veus? Què n'opines? Et sembla encertada aquesta definició de «literatura gai/lèsbica»? Podries redactar-ne una de nova amb les teves pròpies paraules?

Sovint sentim que barris o zones com Chueca a Madrid, el Marais de París o l'anomenat Gaixample de Barcelona són «guetos», però, sabem què és un gueto? Per altra banda, certament hi ha barris o pobles on es concentren gran nombre de persones homosexuals. Com es reflecteixen tots aquests fets en la literatura?

Gueto: el barri jueu

A moltes poblacions catalanes hi ha un «call»; què era? A quina època apareixen aquests barris jueus? Quina és la seva història? I els «guetos», què són, estrictament parlant? Quina era la seva situació a l'Edat Mitjana? I al segle XX? Coneixes la història del gueto de Varsòvia? Què hi va passar durant la II Guerra Mundial?

El barri del Marais de París és un cas curiós. Abans de la II Guerra Mundial era un barri majoritàriament jueu i avui dia és el barri gai de la capital francesa. Busca informació sobre aquest barri i pensa què significa que dos grups minoritaris triïn el mateix espai urbà. Creus que pot tenir relació amb la discriminació que pateixen per part de la majoria social?

L'ambient

S'anomena ambient el grup de locals d'oci (discoteques, llibreries, restaurants, sex shops, etc.) adreçats específicament al col·lectiu homosexual. En els darrers anys han tingut un increment notable en les grans ciutats i zones turístiques. De l'ambient en sentiràs a dir de verdes i de madures. Alguns critiquen la poca visibilitat que hi tenen les dones o l'existència

d'empreses que busquen clientela homosexual només pel seu poder adquisitiu (l'anomenada pesseta rosa [ara en diuen euro rosa]). Per altres, en canvi, suposa un espai de trobada que potencia la consciència de grup i permet viure l'homosexualitat de manera més despreocupada i festiva.

[...] Aquestes zones proporcionen un espai de trobada on molta gent viu l'homosexualitat de manera més franca i oberta. A més, la vida pública potencia la nostra identitat com a grup. Hi ha qui diu que la societat ja està preparada per veure com dues noies o dos nois es besen o s'abracen pel carrer, però, és veritat? Encara hi ha hostilitat, comentaris i mirades que et faran sentir incomoditat. Fins i tot, en els casos més extrems, encara es pateixen agressions i insults.

INCLOU.

Gent com tu? Adolescència i diversitat sexual.

Barcelona: Viena, 2004 (110, 113)

Coneixies la paraula «ambient»? Què et semblen aquestes afirmacions? Creus que es pot parlar de l'ambient com un «gueto»? Què n'opina la resta de la classe?

Quina mena de locals hi ha en un barri d'ambient com el Gaixample de Barcelona? Hi ha espais per als menors o són locals només per a adults? I què passa a la resta de grans ciutats catalanes?

Geografies literàries

Hi ha autors que han creat espais imaginaris (com Gabriel García Márquez) o han recreat espais reals, de manera que han donat a conèixer al món una nova geografia. En el cas de la literatura catalana, trobem casos com els de Llorenç Villalonga o Jesús Moncada que han parlat abastament dels seus paisatges. D'on són aquests dos autors? Quines regions apareixen a les seves obres? Són reals les geografies que descriuen?

Una Barcelona desconeguda

Lluís Maria Todó ha explicat en les seves novel·les les aventures de diferents personatges homosexuals que es mouen per diversos barris de Barcelona. A la classe, repar-

tiu-vos per grups la lectura d'alguna de les seves obres (*El joc del mentider*, *L'adoració perpètua*, *El cant dels adéus*, *Isaac i els dubtes*) i després de llegir-les situeu en un mapa els diferents barris on es situa la narració. Es parla del Gaixample? Per on es mouen els personatges? Ha canviat la situació de l'ambient a la ciutat de Barcelona? I si la comparem amb l'ambient dels anys 30 que descriu Jean Genet a *Diari d'un lladre*?

Es podria fer una activitat similar amb la València de Lluís Fernàndez o el Madrid d'Eduardo Mendicutti. Així es pot veure que l'anomenat «ambient» va canviant de localització geogràfica: en temps de repressió anava lligat als barris populars (com el Barri Xino de Barcelona) mentre que ara és més visible i ocupa el centre de les grans ciutats.

Moltes vegades arribem a una obra literària perquè «hem vist la pel·lícula». Potser hem de llegir un llibre i decidim estalviar-nos la lectura mirant l'adaptació cinematogràfica (el truc és molt vell!!!) o senzillament veiem un film que ens agrada i decidim llegir la novel·la per tenir un altre punt de vista sobre la història. En el cas de les adaptacions al cinema de la literatura gai/lèsbica, quins elements hi apareixen? Quins s'eliminen? Perquè?

Cinema i censura

Hi ha documentals com *El celuloide oculto* (Robert Epstein & Jeffrey Friedman, 1995) que mostren com la presència de l'homosexualitat al cinema ha estat objecte de censura, burla... S'ha presentat els personatges homosexuals com a depravats, malalts, obsessionats pel sexe i en moltes ocasions senzillament s'han eliminat les referències a l'homosexualitat de personatges coneguts per fer la pel·lícula més «digerible» per al gran públic. Hi ha multitud d'exemples: la versió cinematogràfica de la vida de la reina Cristina de Suècia protagonitzada per Greta Gabro el 1933, l'adaptació al cinema de la novel·la *Tomates verdes fritos*, la vida del matemàtic John Nash a *Una mente maravillosa* (R. Howard, 2001)...

En coneixes algun? Busca informació sobre cinema i censura, segur que a Internet en pots trobar molts més exemples!!!

Adolescència i cinema

Hi ha moltes pel·lícules que expliquen històries d'amor i desamor entre adolescents del mateix sexe. Algunes són alegres, d'altres són més tristes. En general apareixen durant els anys 90 del segle passat i en tots els casos hi apareixen la por al rebuig, l'homofòbia de la societat, els prejudicis... Malgrat que les coses hagin canviat molt, encara resulta difícil per als adolescents lgbtq assumir que la seva manera d'estimar no és com la de la majoria!

Algunes pel·lícules que et poden interessar (fins i tot per passar-les a la classe i comentar-les després) són:

- *Los juncos salvajes* (A. Techiné, 1994) és la història del descobriment de la pròpia personalitat i la recerca del seu lloc en el món, per part de quatre adolescents francesos (tres nois i una noia) a l'Algèria de 1962, just abans de la independència. Un d'ells comença a intuir la seva homosexualitat,

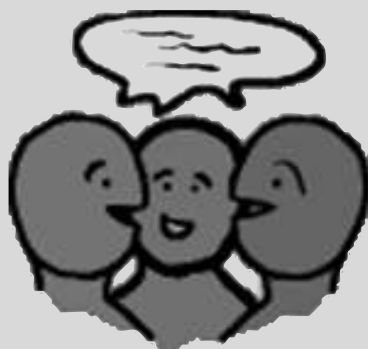
mentre experimenta amb els seus dos companys i la seva companya diferents sentiments: amistat, afecte, enamorament...

- *La increíble historia de dos mujeres enamoradas* (M. Maggenti, 1995) és la història d'un primer amor entre dues estudiants de secundària molt diferents entre sí: Randy és blanca, de classe treballadora i aspecte masculí, mentre que Evie és afroamericana, de família rica i molt popular a l'institut.
- *Beautiful Thing* (H. MacDonald, 1996) és una pel·lícula emotiva ambientada en un barri obrer de Londres. Narra la història de dos adolescents, Jamie, introvertit, i Ste, guapo i esportista. Viuen al mateix veïnat i comencen a descobrir l'afecte que senten l'un per l'altre. Se'n desprèn el missatge que es pot ser jove, gai, viure en un entorn hostil, però ser feliç.
- *Get Real* (S. Shore, 1998) és una pel·lícula ambientada a l'actualitat en una escola de secundària anglesa. Steve s'enamora d'un dels líders de l'escola. Al principi no s'atreveix a dir-li, però quan ho fa és correspost. De tota manera, Steve no vol haver d'ocultar el seu amor, i aquí comencen els temors i els dubtes...

- *Fucking Åmål* (L. Moodysson, 1999) està protagonitzada per una noia de setze anys que no s'ha adaptat a l'avorrida vida d'una petita ciutat sueca i, després d'un any i mig de viure-hi, encara no ha fet amics. Les coses comencen a canviar quan s'enamora d'una companya de classe. Una pel·lícula emotiva on també es tracta el tema de l'homofòbia a l'escola.

Adaptacions al cinema

No hi massa literatura catalana que tracti el tema de l'homosexualitat i que s'hagi adaptat al cinema: alguna obra de teatre, com *Testament* de Josep M. Benet i Jornet; alguna novel·la com *El mar* de Blai Bonet (lírica, però dura i difícil) i poca cosa més. Amb tot, hi ha dues pel·lícules que parlen d'adolescència, de descobriments, d'homosexualitat... i que tenen un gran interès perquè es basen en obres literàries d'èxit: *Krømpack* (C. Gay, 2000) i *Gràcies per la propina* (F. Bellmunt, 1997). Les coneixes? Estaria bé llegir les novel·les, veure les pel·lícules (potser no cal que ho facis en aquest ordre...) i comparar-les; segurament t'enduràs alguna sorpresa!

Quan cal fer burla dels gais, tothom ho té molt clar: moviment de malucs, una mà que no se sap ben bé cap a on va i una veu melindrosa i efeminada. Els estereotips encara funcionen! Amb tot, els grups discriminats han après a tombar la truita i a fer de l'insult una bandera; així, el terme anglès *queer*, que habitualment s'usava per injuriar els homosexuals, avui designa tot un moviment de resistència contra les imposicions d'una societat masclista i patriarcal.

Fonamental: respecte per a tothom!

No sembla que puguem dir que els gais i les lesbianes tenim un llenguatge propi, però sí que hi ha paraules o gestos que prenen significat gràcies a l'experiència homosexual. De la mateixa manera que la gent jove no parla igual que els seus pares (en molts casos per crear diferències i afirmar la pròpia identitat) o que alguns grups socials tenen un dialecte propi (determinades professions o activitats generen una forma de parlar diferent), els gais i les lesbianes hem creat al llarg del temps un codi propi que ens permetia descobrir gent com nosaltres i crear lligams de solidaritat i complicitat. Alguns exemples d'aquest codi són paraules que ara ja formen part del lèxic de la majoria de la població: avui tothom sap que «entendre» vol dir «ser homosexual» i que «l'ambient» són els espais propis de gais i lesbianes (cafès, bars, botigues, etc.).

[...] La ploma és, doncs, una estratègia de reacció, el rebuig de determinades expectatives socials que indiquen que ser home o dona implica necessàriament una determinada manera de fer i de viure [...]. Alguns homes gais trenquen amb aquestes expectatives i es comporten de manera femenina, «tenen ploma». D'altra banda, hi ha dones

lesbianes que també volen alliberar-se d'aquestes imposicions socials: juguen a futbol, es tallen el cabell molt curt o van sense maquillar. Això no vol dir que totes les noies que fan això siguin lesbianes; només vol dir que algunes noies lesbianes no volen fer allò que la societat els demana que facin pel fet de ser dones.

[...] Hi ha molts gais i lesbianes que no comparteixen aquest codi i n'hi ha que el rebutgen perquè diuen que contribueix a reforçar l'exclusió i el rebuig, perquè crea una imatge frívola. Amb tot, la ploma forma part de la vida de molts gais i lesbianes i només tenim una obligació: respectar les persones que tenen ploma o que parlen amb ploma.

INCLOU.

Gent com tu? Adolescència i diversitat sexual.
Barcelona: Viena, 2004 (138, 139, 140)

Certament no tothom es comporta de la mateixa manera, però hi ha una certa pressió perquè sigui així: aquella persona que se surt de la norma corre el risc de ser insultada, rebutjada (segur que has conegut algun cas o potser fins i tot has patit aquesta discriminació). Què opines del que diu el text? Hi estàs d'acord? Com creus que es podria acabar amb aquesta discriminació?

Però, què és això de la «ploma»?

La ploma és un ritual de complicitat i venjança, un codi compartit. No és que se't noti que ets gai o lesbiana; és no donar-hi la més mínima importància. L'expressió més coneguda de la ploma és el canvi de gènere en el llenguatge, homes gais que parlen en femení de sí mateixos o dels altres, però la ploma és molt més que això. És una manera de parlar i de comportar-se que implica exageració, rebuig de les normes, la construcció d'una imatge teatral que es burla dels estereotips: quan parlem amb ploma els gais som divines i estupendes!

INCLOU.

Gent com tu? Adolescència i diversitat sexual.
Barcelona: Viena, 2004 (139)

Resulta curiós, no? Homes que parlen en femení? Ritual de complicitat? Hi ha alguns textos que et poden ajudar a comprendre millor aquest tema, com *El cancaneo, diccionario petardo de argot gay, lesbi y trans* de Ferran Pereda (Laertes, 2004), però ara per ara n'hi ha prou que entenguis que tracta d'una paròdia, plena d'ironia i bon humor! Oi que tu també de vegades fas broma? Doncs d'això es tracta, de fer broma per lluitar contra la discriminació.

Novel·les amb ploma

En l'àmbit de la literatura, la ploma apareix de múltiples i variades formes: els relats de Terenci Moix a *La caiguda de l'imperi sodomita* o les novel·les de Lluís Fernández com *L'anarquista nu* en són un bon exemple. Podries fer una llista de les característiques de la «literatura amb ploma»? Aquí en tens un exemple:

El concert va ésser un èxit. Artistes, diplomàtics, ambaixadors. El milloret de la societat, a excepció de Gina Lollobrigida, que la confongueren amb un travestí i no la deixaren passar.

LLUÍS FERNÁNDEZ.

L'anarquista nu.

Barcelona: Edicions 62, 1990 -1979- (167).

Quins trets lingüístics i narratius apareixen en aquest fragment? Barreja d'alta cultura i cultura popular (cinema)? Transgressió? Adaptació de paraules en altres idiomes (society/societat)? Pots seguir amb la llista llegint altres fragments de la novel·la...

Encara que sempre hi ha hagut relacions afectives i sexuals entre persones del mateix sexe, al llarg del temps s'han manifestat de formes molt diferents i han estat regulades, rebutjades o perseguides segons les conviccions i les expectatives de la societat de cada moment. Per altra banda, la igualtat legal no suposa necessàriament la fi de les discriminacions; pensa, per exemple, en la situació de les dones: legalment homes i dones som iguals i, amb tot, encara hi ha violència de gènere, maltractaments, desigualtats en els sous i en l'accés al mercat de treball...

Matrimoni i família

Quina és la regulació legal del matrimoni a l'Estat espanyol? Tothom es pot casar en igualtat de condicions? Sempre ha estat així?

I si parlem de família? Què defineix una família? Quines persones la formen?

Busca informació sobre la situació legal de les persones homosexuals i transsexuals a Espanya al llarg del segle XX. Com vivien sota el franquisme? Què va passar amb l'arribada de la democràcia? I durant els darrers anys? Hi ha autors com Armand de Fluvià (*El moviment gai a la clandestinitat del franquisme*), Jordi Petit (*25 años más*) o Fernando Olmedo (*El látigo y la pluma*) que han escrit obres que et poden ajudar en aquesta recerca.

Vides gais i lesbianes?

Potser imagines que les persones han viscut sempre com vivim nosaltres ara, que les persones que mantenien relacions afectives i sexuals amb persones del seu mateix sexe/gènere disposaven de locals, llocs de

trobada, associacions; que podien viure les seves relacions a la llum del dia; que no tenien més problemes que els habituals de la majoria de la gent... Amb tot, això, evidentment, no és cert.

Investiga la biografia de determinats personatges importants de la literatura gai o lèsbica com Oscar Wilde o André Gide. Quin tipus de relacions van mantenir amb altres homes o dones? Estaven casats? Van tenir fills? Quina relació hi ha entre la seva vida i la seva obra?

Un concepte interessant és el de «matrimoni bostonià». A què es refereix? Busca informació sobre les relacions afectives entre dones als Estats Units durant el segle XIX. Es pot parlar de «matrimoni» en sentit estricte? Com creus que vivien aquelles dones? Com es relacionaven amb la resta de la societat?

Vides marcades per la discriminació

Avui dia les persones lesbianes, gais, bisexuals i transsexuals poden viure la seva orientació sexual i la seva identitat de gènere

nera a la llum del dia i en llibertat (amb moltes limitacions, és cert, pel que fa a les persones transsexuals), però no sempre ha estat així. Pots trobar un exemple en una obra poc coneguda de Manuel de Pedrolo: *Un amor fora ciutat*.

De què parla la novel·la? Qui és el narrador? A qui s'adreça? Quina història explica? Creus que és possible que una història semblant es repeteixi a la Catalunya del segle XXI? Perquè?

Una obra que planteja un tema similar és la narració *La carta* de la grega Basa Solomou, inspirada en l'*Alexis* de Marguerite Yourcenar. Dues dones que parlen de relacions entre homes? Canvia el seu punt de vista respecte al de Pedrolo? I si fos un home gai qui en parlés? Creus que diria coses semblants o el seu punt de vista seria diferent? Ja veus que tens lectures i feina per a estona...

Un dels principals problemes que han de gestionar les persones homosexuals és la «presumpció d'heterosexualitat»: en societat es dona per suposat que tothom és heterosexual fins que no es demostri el contrari. Això condiona les relacions socials, les expectatives sobre la vida de les persones i fins i tot la lectura que fem de la literatura: si no hi ha elements que ens facin pensar el contrari, assumim que qualsevol relació afectiva/sexual té com a protagonistes un home i una dona.

Una història d'amor

Érem més joves, menys conscients, plens d'una innocència perversa, quasi maligna, d'àngel rebel.

Em sap greu emprar aquests mots, car et pensaràs que sent remordiments, que no estic tranquil·la amb la meua consciència. Tenia quinze anys —una cançó del Duo Dinámico, el conjunt de moda, parlava de nines tendres com flors i tu, per fer-me enrabi, la cantaves—. Tenia quinze anys i ells foren, en part, la causa del nostre trencament. Em complau, per altra banda, pensar que vaig arribar a tu en el moment més crític de la meua adolescència quan començava d'ésser una dona i que tu influïres poderosament perquè acabés de ser tal i com ara sóc. Durant aquell curs, el curs de cinquè, vaig baratar els mitjons de colors per mitges fines; vaig estrenar les primeres sabates de tacó i un vestit de festa. Era vermell, de vellut, lleugerament escotat; me'l posava els dimarts per anar al concert del Teatre Nou. Teníem entrades de franc que enviava al col·legi el Patronat dels «Amics de les Arts».

A tu no t'agradava com desgraciava la música aquella orquestra provinciana que feia tot el que podia amb els violins, les trompes, els timbals... malgrat el resultant grinyolenc i

esquerdat de la seva actuació. Però venies i t'asseies en una butaca prop de la nostra llotja, tancaves els ulls mentre els llums restaven apagats, il·luminant tant sols l'escenari. De mica en mica m'adonava d'un pestanyeig, obries lleugerament les parpelles i de cua d'ull em miraves. Un dia em vas dir —sortíem d'un concert d'escoltar Bach—, que jo et fitorava amb l'esguard. Em preguntares què et volia demanar amb aquella manera de mirar-te, com si et busqués l'ànima. Jo et vaig contestar —me'n faig creus de la meua sinceritat— que sempre mirava així quan algú em cridava l'atenció. I fou llavors quan tu, per primera vegada, posares les teves mans sobre els meus cabells. Em feres tremolar de cap a peus i vaig empegueir-me.

CARME RIERA.

Te deix, amor, la mar com a penyora.
Barcelona: Columna, 2003 –1979– (20).

És evident que la narradora és una dona, però, a qui s'adreça? A un home? A una altra dona? Quins elements et permeten afirmar-ho?

Com pots suposar, no et donarem ara la resposta (què esperaves?). Per saber-ho hauràs de llegir tota la narració (no és gaire llarga). Potser t'enduràs una sorpresa!

Armaris i armaris

D'on penses que prové l'expressió «sortir de l'armari»? Com definiries aquest «armari»? Perquè les persones gais i lesbianes han de «sortir de l'armari»? És una experiència que es fa un cop a la vida o s'entra i se surt de l'armari en diferents moments de l'existència?

Creus que només hi ha armaris per a gais i lesbianes? Què passa quan una persona ha de comunicar a la gent que l'envolta que no seguirà pel camí que tothom pensa que és el seu? Es pot parlar d'armari en aquests casos? Pensa en el protagonista de *L'auca del senyor Esteve* de Santiago Rusiñol o en la protagonista de la pel·lícula *Endevina qui ve a sopar* (Stanley Kramer, 1967). Quins són els seus armaris? Com resolen la seva situació?

Mares, pares i altres parents

No sé què dir-te, estic confusa. Tu has tingut molt temps per reflexionar sobre tot això i a mi m'ha agafat de sorpresa.

JAUME CELA.

La crida del mar.

Barcelona: Proa, 1996 (45).

Aquestes són les paraules que adreça la mare del protagonista al seu fill quan descobreix que és gai i que manté una relació amb un altre noi. Creus que és una reacció habitual? Com solen reaccionar els parents i les persones estimades quan un/a fill/a, amic/a els comunica que és gai o lesbiana? De veritat és sempre una sorpresa?

Per respondre aquestes preguntes, potser t'ajuda parlar amb algú de l'AMPGIL (Associació de Mares i Pares de Gais i Lesbianes) o visitar la seva seu.

Què vol dir ser home o ser dona? Quina relació té el sexe biològic amb el comportament en societat de les persones? I amb l'orientació del desig? És menys home aquell que manté relacions afectives i/o sexuals amb altres homes? I què passa amb les persones transsexuals, homes amb genitals femenins o dones amb genitals masculins? Molt sovint es barregen els termes i això dóna lloc a discriminacions, rebuig... quan en realitat tot plegat és molt més senzill del que sembla.

La cadena simbòlica

L'antropòloga Olga Viñuales va plantejar al seu llibre *Lesbofobia* (Bellaterra, 2002) que hi ha tota una sèrie d'elements sobre la masculinitat i la feminitat que se solen confondre i que donen lloc a greus

malentesos i, pitjor encara, a terribles discriminacions. Aquí te'ls exposem resumits en forma de taula, perquè els entenguis bé. Pots trobar més informació a la guia *Gent com tu? Adolescència i diversitat sexual* de l'associació Inclou (Viena, 2004).

Sexe biològic	Quins òrgans genitals tinc?	— Ovaris, vagina — Testicles, penis — Mixtos	— Femella — Mascle — Intersexual
Identitat de gènere	Com em presento en societat? Com vull que se'm tracti?	— Em dic Maria — Em dic Joan	— Dona — Home
Rol de gènere	Com actuo? Com visc?		— Femení — Masculí
Orientació sexual	Qui m'agrada?	— Persones del meu sexe i gènere — Persones de l'altre sexe i gènere — Persones d'ambdós sexes	— Homosexual — Heterosexual — Bisexual
Pràctiques sexuals	Què m'agrada fer?	Massatges, morrejades, sexe oral, masturbació mútua, penetració...	

La presència d'un element no determina la presència dels altres, encara que hi ha combinacions més freqüents que d'altres. Així, ens han fet creure que una persona que neix amb vagina serà una dona, tindrà determinades actituds femenines i s'estimarà els homes. Aquesta és només una possibilitat, la més comuna, però no l'única. Si aquesta mateixa persona amb genitals femenins es considera un home i viu com a tal, ens trobarem davant un home transsexual (amb genitals femenins), que potser estima altres homes (transsexual homosexual) o les dones (transsexual heterosexual).

Ho has entès? Al principi sembla complicat, però tot plegat és molt simple: ni la biologia ni la cultura ens haurien de condicionar a l'hora de viure. Néixer amb uns determinats genitals no ens obliga a comportar-nos d'una determinada manera ni a estimar unes determinades persones: podem ser homes considerats poc masculins, dones que estimen altres dones, homes amb genitals femenins... Res no està escrit!

L'únic problema és la discriminació. La societat imposa uns determinats comportaments i espera que tothom els compleixi: si ets un home, no pots fer segons què (jugar a nines o estimar altres homes, per exemple). La solució és, doncs, lluitar contra aquesta discriminació.

El ball dels sexes

Hi ha molts personatges literaris que no compleixen amb les expectatives que imposa la cadena simbòlica: l'androgínia i la transsexualitat apareixen a la literatura molt sovint per simbolitzar la variabilitat de l'espècie humana i per reclamar la igualtat de totes les persones, ja siguin homes, dones, heterossexuals, homosexuals...

En el cas de la literatura catalana hi ha dues obres que et poden resultar interessants. Estaria bé llegir-les procurant analitzar les vides de les persones protagonistes: perquè són com són? Quins canvis s'esdevenen en elles? Com les afecten?

Les dues novel·les de què parlem són *Andrea Víctrix* de Llorenç Villalonga, una mena de conte futurista que planteja la vida a Mallorca després de la desaparició de la societat tradicional (de fet, es podria llegir com una sàtira contra el turisme de masses), i *Quim/Quima* de Maria Aurèlia Capmany, una narració que narra la història de Catalunya seguint els passos d'un personatge que viu des de l'Edat Mitjana fins a la Guerra Civil de 1936 (de fet, la idea es basa en una coneguda narració de l'anglesa Virginia Woolf: *Orlando*, de la qual es va fer no fa gaire temps una adaptació al cinema).

Els canvis socials han provocat canvis en el món editorial: durant els darrers anys, algunes editorials han començat a publicar contes que explicaven històries diferents, històries d'infants amb dues mares o dos pares, històries de prínceps que s'enamoren d'altres prínceps...

Nous models de família

Durant els darrers anys els canvis socials i legislatius han implicat la visibilitat de diversos models de família: persones divorciades amb fills que es tornen a casar, mares o pares solters, matrimonis formats per dos homes o dues dones amb o sense fills... Les combinacions són pràcticament infinites! Explora al teu voltant, pregunta: tothom viu amb el mateix tipus de família? Com són les famílies catalanes actuals?

Davant de totes aquestes diferències, com poden definir una família? Quins trets la caracteritzen? Quan els bisbes catòlics parlen de «família», a quina família es refereixen? I quan en parlen els governs d'esquerres o les organitzacions de gais i lesbianes? Pots trobar més informació a la web de la FLG (Associació de Famílies Lesbianes i Gais).

I què puc trobar a les biblioteques i llibreries?

Si vas a la teva biblioteca, et poses en contacte amb alguna associació de gais i lesbianes o t'adreces a un llibreter que en sàpiga una mica (no tots treballen els

mateixos temes), trobaràs que hi ha multitud de contes infantils que expliquen històries «diferents». La majoria són traduccions del castellà o de llengües estrangeres, però no tots; aquí en tens una llista perquè puguis triar. Que vagi de gust la lectura!

Maria Àngels Gil. *M'ho va dir la lluna*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2005.

Carmen Herrera. *Pirates i pirulins*. Bilbao: A Fortiori, 2005.

Juanolo. *Ens agradem*. Vilanova i la Geltrú: Scena edicions, 2004.

Carles Recio. *El príncep enamorat*. Barcelona: Llibres de l'índex, 2001.

Ana Rossetti. *Les reals noces reials*. Barcelona: Edicions Bellaterra, 2005.

Vanessa Soodeen. *Mames meves*. Sopelana: Ediciones Mairi, 2004.

T'atreveixes?

Segur que algun cop se t'ha acudit alguna història divertida... Potser de vegades has pensat que calia canviar el final d'un conte: la Ventafocs, per exemple, és una mica bleda; perquè no donar-li una altra vida i fer que se'n vagi a fer la volta al món en lloc de

quedar-se amb el príncep al castell tota la vida! Aquesta és la teva oportunitat!

Entre dues o tres persones podeu escriure un conte o canviar el final d'un conte conegut: si tens imaginació, pots explicar una història; si t'agrada dibuixar, pots

il·lustrar la narració dels teus companys; si escrius bé, tu seràs qui redactarà el conte...

Aquí hi ha feina per a tothom! Al final podeu posar en comú els contes, explicar-los davant de la classe o fer un mural perquè tothom el pugui veure.

La poesia sovint es veu com una cosa avorrida, ensopida, sense massa interès... D'altra banda, potser hem acostumat l'alumnat a llegir la poesia només buscant les formes, els recursos estilístics, sense pensar en el contingut, en l'expressió dels sentiments. Aquí fem algunes propostes de lectura; evidentment, n'hi ha moltes altres!

Poesia... Quin pal?

Certament, parlar de poesia sona avorrit, cursi... però no té perquè ser així! Segur que hi ha moltes cançons que escoltes habitualment, que t'agraden i que no són més que poemes amb música. No hi havies pensat mai? Fixa't en aquesta cançó de Els Pets:

S'ha acabat

Un núvol passa, els carrers s'han enfosquit
i fot un ram com els de quan era petit.
Darrera els vidres jo m'ho miro arrupit.
Ma mare sent Roberto Carlos tot fent el llit.

Uooo, dos cossos enmig de la sorra,
uooo, rebotant-se abraçats,
uooo, de la ment no se m'esborra,
uooo, no puc creure que s'ha acabat.

Ara jo flipo amb aquell gat blau i trist,
i moro d'enyorança perquè no ets aquí.
La pluja m'ha portat records d'aquell estiu
que vam passar junts en el teu pis de Cambrils.

Va aparèixer envoltada de misteri,
en el primer moment tot va semblar normal,
borratxera, descontrol, maïs i rialles.
L'endemà, jo amb ressaca i ell amb ella se'n va anar.

La mare mai va creure que només fóssim amics.
Ella ens protegia de la llengua dels veïns.
Per què si eres a casa em veia tan feliç,
no ho entenia però un fill és sempre un fill.

Però ara, aquell núvol lentament ja ha passat,
ja no plou i el cel gris sembla que s'ha escampat,
i «un gran amor no pot morir-se així»
del cassette de ma mare m'ha semblat sentir.

De què parla? És una situació habitual? Et sembla poètica? Perquè?

Poesia i humor

No tots els poemes expliquen tristes històries d'amor. N'hi ha que fan broma, que juguen amb el llenguatge... Fixa't en aquest poema, a veure si endevines de qui està parlant!

Jaume Creus. «Endevinalla» (Eros d'encesa lluna)

Retruny mar enllà la veu d'un prodigi:
un punt enigmàtic trencant l'horitzó.

Això ho van prometre als avis del sol.
Regaren la terra que ens dona aliment

amb sang i semença —el do inesperat—;
després van marxar brillant sobre el cel.
Ho diu la llegenda. Són déus, tu què et creies?
La carn que els cobreix és feta de foc.

Pot ser que arribin els déus esperats?

Segons els augurs la pell serà blanca
i ros el cabell. Són déus, què et pensaves?
Perfectes en tot i forts han de ser,
de membres modèlics, d'erèctil bellesa.

I han de tornar cavalcant les onades?

Pot ser que vinguin després de tant de temps?

Vindran en estranys i freds aparells,
tibant, orgullosos, les regnes del vent.
Tot just plantaran el peu a la platja,
Els llamps dels seus ulls sabran com cegar-nos.
Cobreix-te la cara! Són déus, què esperaves?
El foc que els ha fet encén tots els cossos!

Què? Difícil, no? De qui parla? Si no ho
endevines, consulta el/la professor/a: li hem
passat la resposta!

PROPOSTES DE LECTURA

Certament hi ha molts llibres que poden interessar els adolescents i joves. Aquí en recomanem uns quants, que parlen de llibertat, de sentiments, de descoberta de noves maneres d'estimar, del trencament dels estereotips i les convencions... La seva lectura es pot plantejar dins els crèdits de literatura catalana però també, perquè no, dins el marc d'un crèdit variable o fins i tot dins el crèdit de tutoria. Segur que els comentaris i les reaccions donen per a llargues converses.

JAUME CELA. *La crida del mar*. Barcelona: La Galera, 1996.

Una mare descobreix, de sobte, que el seu fill és homosexual. Mare i fill dialoguen, es barallen, discuteixen i, més enllà de les seves diferències, es continuen estimant.

DOLORS GARCIA. *Sense cobertura*. Barcelona: La Galera, 2003.

L'Isard viu en un marc familiar marcat per l'abandonament del pare quan els tres germans eren molt petits. Malgrat això, l'Isard és un noi vital, dinàmic i optimista que té projectes de futur en els quals hi té molt a veure en Sendal, el seu millor amic. Poc a poc, descobreix la seva homosexualitat i ens mostra, d'una manera molt dramàtica i decidida alhora, els camins que segueix per assumir-la i compartir-la.

BIEL MESQUIDA. *Excelsior o el temps escrit*. Barcelona: Empúries, 1995.

Un jove descriu un amor boig i la relació amb la seva mare en un quadern; un altre jove cerca amb totes les forces el pare, desaparegut en un naufragi misteriós; una

intel·ligent i vellíssima aristòcrata anglesa intenta desesperadament aconseguir la tendresa. Contra la tímida, paraules valentes, descarades, carnals. Bellesa i emoció. La revolta lúcida des de la narració.

SÒNIA MOLL. *L'últim estrip d'aire*. Barcelona: Cruïlla, 1998.

Els foscos esdeveniments d'aquell estiu del noranta-dos són l'inici d'un calidoscopi emocional que farà viatge per la vida, endavant i enrere, de tots els personatges d'aquesta novel·la, i que serà l'expressió inesperada i paradoxal del secret més profund i inabastable, inevitablement lligat al dolor de l'absència; un bell camí escrit en la mirada d'en Salva, l'heroi tràgic d'aquesta història, l'únic que no ha tingut forces per esgarrapar l'últim estrip d'aire.

CARME RIERA. *Te deix, amor, la mar com a penyora*. Barcelona: Columna, 1998.

Un títol ja mític de la narrativa catalana més recent. Les històries que componen aquest volum les protagonitzen uns personatges al marge de la «normalitat»

quotidiana, aquells que no han pogut o no han volgut ser assimilats per les convencions que regeixen el món i que han buscat altres formes de convivència. És potser per la llibertat que s'hi respira, juntament amb una elaboració estilística que només els grans escriptors saben construir, que aquests contes s'han convertit en un punt de referència per a milers de lectors i han mantingut la vigència i la frescor molts anys després de la primera edició.

CARE SANTOS. *Okupada*. Barcelona: Columna, 2005.

Vuit nois d'entre disset i vint-i-dos anys decideixen okupar un palauet abandonat. Durant vint-i-set dies conviuen, treballen, comparteixen i duen una vida en comú sana i solidària. Aviat arribarà Inge, una alemanya de misteriosa existència que sembrarà la discòrdia en el grup. Però aquest no serà l'únic contratemps que els protagonistes hauran d'afrontar: una

ordre judicial de desallotjament desencadenarà un episodi dramàtic que marcarà les seves vides per sempre.

LLUÍS MARIA TODÓ. *Isaac i els dubtes*. Barcelona: La Magrana, 2003.

El Rafa, el David, l'Isaac, la Mònica, la Laura i la Sílvia són un grup d'amics que fan el batxillerat en un institut de Barcelona. El Rafa és el més precoç, i ja «ha sortit de l'armari»: ja ha manifestat obertament la seva homosexualitat.

Els altres, de moment, es limiten a veure-les venir, i aquesta incertesa esclata de sobte quan apareix el Ferran Navarro, el nou professor de literatura, que un bon dia es presenta a classe i comença a parlar de la vida i l'obra d'alguns escriptors i escriptores homosexuals.

Aquesta actitud destarota totalment els alumnes, però molt especialment l'Isaac, que se n'enamora com només s'enamoren els adolescents, i a més es creu correspost.

TÍTOLS PUBLICATS EN AQUESTA COL·LECCIÓ

- Introducció a la diversitat afectiva i sexual
- Educació en el lleure
- Treball amb famílies (Guia per al professorat)
- Història antiga i medieval (Batxillerat)
- Història moderna i contemporània (Batxillerat)
- Tutoria (2n Cicle d'ESO)
- Contes per treballar la diversitat

Col·lecció creada per:

Amb el suport de:

